

et uægte Diplom er lige saa godt en historisk Kilde som et ægte, kun kræver det en særlig indgaaende Behandling, og man maa være ham erkjendtlig for disse gennemtrængende Undersøgelser, der ledsages af 10 Tavler med Facsimiler fra de tolkede Breve og som indeholde mange nyttige Oplysninger om Stil, Sprog, Besegling osv., saa at Bogen kan tjene ethvert diplomatisk Studium. *Joh. Stp.*

Den unge forfatter Hugo Matthiessen har offentliggjort en kulturhistorisk skitse med titlen *Bøddel og Galgefugl* (Kbh., 1910). Forf. ejer noget af en digters ævne til at søge at genopleve de svundne tiders liv og færden, og udmaler i en farverig, om end stundom lidt søgt stil den uhygge, der hvilede over bøddelens person og håndværk. De enkelte træk i mosaikbilledet har han flittigt samlet sammen fra mange forskellige steder, idet han dog væsentlig holder sig til Norden og Tyskland; fraregnet to citater af aktstykker fra Fredericia rådstuearkiv bygger han udelukkende på trykte kilder, hvorved han ganske vist har lettet sig opgaven betydeligt, så meget mere som han har haft den fordel at kunne støtte sig til så fortræffelige enkeltskildringer af hidhørende eller nærbeslægtede æmner som f. eks. F. Dyrlands „Tatere og Natmandsfolk“, Vilh. Bangs „Mestermannen“ (Aarb. f. dansk Kulturh. 1893), og V. A. Sechers „Bidrag t. Kbh.'s Rets- og Kulturhistorie“ (i Hist. Meddelelser om Kbh. 1908). Forf. fremhæver med rette, at bøddelens skikkelse er fremmed for det gamle bondesamfund; han hører sammen med hele det strænge og håndfaste straffesystem, som fulgte med bykulturen i Middelalderen og hang sammen med vanskeligheden ved at håndhæve retsordenen i et så tætpakket og tildels sammenløbet samfund som det, der fandtes i datidens stæder. Virkningsfuldt skildrer forf., hvorledes bøddelen som samfundets udskud blev gjort til sydebuk for alle, og hvorledes han i grunden selv hørte hjemme blandt de „galgefugle“ han færdedes så meget iblandt. Når det alligevel efterhånden lykkedes ham at arbejde sig kendeligt op af pølen og tiltvinge sig en noget mere agtet samfundsstilling, så kan dette vel delvis, som forf. fremhæver, skyldes den overtroiske respekt, som hans person og virksom-

hed indgød, ligesom hans ry som læge kan have spillet en vis rolle; men det må dog først og fremmest — hvad forf. næppe tilstrækkeligt fremhæver — ses i lys af den ærbødighed for al øvrighed, der i løbet af det 16. og navnlig af det 17. årh. var i stærk og stadig stigning — en ærbødighed som navnlig Lutherdommen ivrigt fremmede, men som isøvrigt også groede på katolsk grund og hang nøje sammen med det enevældige kongedømmes fremvækst over hele Evropa. Da skarpretteren først under enevælden var steget fra kommunal til kongelig embedsmand, var han kommen ind under nådens sol, og man havde ondt ved i længden at unddrage ham borgerlig agtelse. Længe varede dog ikke disse hans velmagtsdage, ti med det nye og humane tankesæt, der i oplysnings-tiden i 18. årh. trængte igennem hos de dannede klasser, blev hele grundlaget for hans stilling undergravet, og siden den tid har hans navn og embede kun været en skygge af sig selv. På baggrund af vore dages humanitet tegner billedet af fortidens bøddelvæsen sig med lutter mørke og skumle farver; men det bør ikke glemmes — hvad forf. også i sine slutord fremhæver — at det kun er en enkelt skyggeside af de svundne tiders liv han i sin bog har fremdraget, og at datidens bykultur med alle sine mangler dog ævnede at skabe storværker af kunst og håndværk, hvortil senere tider ej har kunnet opvise magen. Forf.'s bog røber, som nævnt, betydelige ævner til at opfatte og fremstille svundne tiders liv og færden, og man kan kun ønske ham, at han til sit næste kulturhistoriske skrift må have held til at finde et æmne, der står i nærmere forhold til den skabende ævne, den livsfylde og brogede mangfoldighed, der trods alt trivedes så vel i Middelalderens og Renaissancens samfundsliv.

J. O.

Dr. J. Levin Carlbom, Forfatter til en Række Skrifter om Karl X Gustavs diplomatiske og militære Historie, har udgivet et meget stort Arbejde: *Karl X Gustav. Från Weichseln till Bält 1657. Tåget över Bält och Freden i Roskilde 1658. 250-åriga krigs- och segerminnen* (Stockh., 1910). Skriftet er bygget paa meget vidtspændende Arkivstudier foruden paa trykt Litteratur, men har desværre trods dets lærde